

ה-OECD לשרות בציבור

חוברת הסברה אודות הארגון לפיתוח ושיתוף כלכלי עולמי

הקליניקה לפרקטיקה ומדיניות סביבתית, הפקולטה למשפטים אוניברסיטת בר-אילן
וידידי כדור הארץ המזה"ת במסגרת קואליציית 'דרכים לקיימות'

אוגוסט 2005

כתיבה: גרגורי וייץ וליאורה הלר (גרינברג)
הנחייה אקדמית: ד"ר אורן פרז
עריכה וניהול הפרויקט: תמר קינן

בתמיכת קרן היינריך בל

מסמך זה הינו פרי נוסף של שיתוף פעולה רב שנתי של הקליניקה לפרקטיקה ומדיניות סביבתית, הפקולטה למשפטים אוניברסיטת בר-אילן וארגון ידידי כדור הארץ המזה"ת.

המסמך נועד לסייע לארגונים וכן לאנשים פרטיים, לפנות לנציג הישראלי של הארגון לפיתוח ושיתוף כלכלי עולמי. המסמך מסביר ומפרט את הרקע אודות הארגון, הכללים המנחים הנוגעים לתאגידים רב-לאומיים, נקודת הקישור שאחראית לטיפול בתלונות של אזרחים כנגד תאגידים, על אופן הפנייה והטיפול בפנייה, על המצב בארץ כיום וכן מתאר דוגמאות מחו"ל.

אנו מקווים כי המסמך הנ"ל יעודד את הציבור ואת הארגונים כאחד לפעול ולפנות, בכל בעיה לנקודת הקישור המקומית ובכך לשפר את המודעות לבעיות סביבתיות, ולתרום לפתרונם.

תודה לאביחי לויט ממשרד התמ"ת על הערותיו החשובות.

1. רקע על הארגון לפיתוח ושיתוף כלכלי עולמי

הארגון לפיתוח ושיתוף כלכלי עולמי (Organisation for Economic Cooperation and Development - OECD) מורכב מ-30 מדינות חברות. המדינות החברות בו מייצרות כ-2/3 מהתוצר העולמי. הארגון נוסד בשנת 1961, כהמשכו של הארגון לשיתוף פעולה כלכלי אירופי (OEEC), שהוקם כדי לנהל את "תוכנית מרשל" לשיקום אירופה אחרי מלחמת העולם השנייה. בתחילה מנה הארגון רק את מדינות מערב אירופה וצפון אמריקה אך בהדרגה הצטרפו מדינות כמו: יפן, אוסטרליה, ניו-זילנד, מקסיקו, קוריאה, הונגריה, פולין וצ'כיה. ישראל לוקחת חלק כמשקיפה במספר ועדות ומעוניינת להצטרף ל-OECD. בהצטרפות לארגון גלומים יתרונות רבים: החברות "במועדון יוקרתי" זה מעידה על חוסנה וחוזקה של כלכלת המדינה, נתון שיתרום להוזלת עלויות גיוס הון ע"י ממשלת ישראל וחברות פרטיות, עידוד השקעות זרות, הבטחת פתיחות המשק ונגישות למידע.

2. הצהרת ההשקעות- קוד ההתנהגות לתאגידים רב-לאומיים

The OECD (Guidelines for Multinational Enterprises)

הקוד אומץ על ידי ממשלותיהן של המדינות החברות ב-OECD ב-12 ביוני 1976, ותוקן בשנת 2000. מדינת ישראל חתומה על הקוד למרות שאינה חברה ב-OECD.

הקוד כולל שורה של הנחיות המיועדות לתאגידים רב-לאומיים ונוגעות לתחומים כמו איכות הסביבה, זכויות צרכנים, שוחד, והגבלים עסקיים. הקוד לא נועד להחליף את החקיקה המקומית אלא מהווה מסמך משלים, וולונטרי, המיועד לקבוע סטנדרטים נוספים להתנהגות ראויה מצד החברות הבינלאומיות. ניתן לעיין בקוד באתר: <http://www.oecd.org/dataoecd/56/36/1922428.pdf> או לפנות לנציגות הישראלית ולבקש העתק מהנוסח העברי של הקוד. ניתן לעיין בנוסח עברי של הקווים המנחים באינטרנט:

<http://www.moital.gov.il/NR/exeres/2FF2A8D2-963F-4A5F-B8E7-3A200F88DF6E.htm>

3. נקודת הקישור הלאומית - National Contact Points (NCP)

כל מדינה החתומה על הקוד מחויבת להקים נקודת קישור לצורך יישום העקרונות הקבועים בו. תפקיד הנקודה לאסוף מידע על כל מה שקשור לקוד, לשמש כמרכז שיעביר מידע לציבור ויטפל בפניות, לדון בכל השאלות הקשורות לפירוש הנכון של עקרונות הקוד ולהשתתף במציאת פתרונות למחלוקת שיובאו בפניה. בדרך כלל, תלונות מטופלות על ידי הגוף שנמצא בתוך המדינה שבה ארעה האירוע הנתון במחלוקת. כל אדם או ארגון רשאי לפנות לנקודה בשאלה בענין הקוד. לעובדי הנקודה תפקיד מרכזי ביישום העקרונות. על פי דו"ח שפורסם באתר של ה-OECD, נראה כי הארגונים לא ממשלתיים לא עושים שימוש רב במנגנון הזה.

4. אופן הפנייה ואופן הטיפול

בהתאם לקוד נקודת הקישור צריכה לתרום לפתרונה של שאלה הנוגעת ליישום הקוד בכל מקרה ומקרה. הקוד מציין את השלבים הבאים בדרך לפתרון בעיה המובאת בפני הנקודה. ראשית, נקודת הקישור תבחן האם הפנייה מחייבת תשובה. במידה והתשובה לכך חיובית, נקודת הקישור תציע לעזור לצדדים המעורבים במחלוקת. לצורך כך תתייעץ הנקודה עם נציגויות אחרות בעולם. במקרה של ספק בפרשנות הקוד, תתייעץ נקודת הקישור עם אנשי ה-OECD. לבסוף, אם שני הצדדים מסכימים, תפרסם נקודת הקישור דו"ח המסכם את כל התהליך.

5. המצב בישראל

נקודת הקישור הישראלית החלה לפעול בשנת 2003. הפקיד הממונה על הנקודה כיום (אוגוסט 2005), מר אביחי לויט, ממלא תפקידים נוספים במשרד התמ"ת. משרד התמ"ת לא קבע נוהל מוגדר ביחס לדרך הפניה לנציגות. לדברי מר לויט שיחת טלפון או שליחת אי-מייל מספיקים. מר לויט מדגיש כי אין לנקודה הלאומית מעמד חוקי ולכן לא נקבע נוהל פורמאלי. מטרת המוסד הינה לעזור ולגשר בין צדדים השנויים במחלוקת.

המקרה היחיד שבו טיפלה הנקודה הישראלית בשנה שעברה קשורה לדו"ח של האו"ם שדיווח על פגיעות קשות בזכויות העובדים ברפובליקה הדמוקרטית של קונגו. כמה חברות בינלאומיות הפרו את זכויותיהם של העובדים המקומיים והאו"ם שלח איגרת לכל הנקודות הלאומיות שקשורות למקרה כדי שהן יטפלו בו. חברת בת ישראלית של חברה אמריקאית גדולה הייתה מעורבת בפרשה. הממונה על הנקודה הישראלית שלח מכתב למנכ"ל החברה במטרה שהוא ידאג לכך שהבעיות יסודרו.

המנכ"ל השיב בחיוב. מידע נוסף לא התקבל. הנקודה הישראלית חיברה דו"ח שנתי שעוסק בעיקר בתיאור השקעות שונות של חברות הישראליות, ואינו מטפל בתלונות שהוגשו כנגד תאגידים.

6. דוגמאות מחו"ל

רוב המקרים שטופלו (בהצלחה) על ידי נקודות קישור בחו"ל, קשורים לתחום של זכויות עובדים. כך למשל, חברה קוריאנית שבבעלותה מפעל בגואטמלה הגיעה לפשרה עם וועד העובדים בזכות הליך גישור בחסות נקודת הקישור הקוריאנית. דוגמא נוספת, נקודת הקישור בברזיל מצאה כי חברה גדולה, אשר דרשה מעובדיה לעבוד מעבר למספר השעות המותר בחוק, שילמה לעובדיה פיצויים אך החליטה כי הם אינם מספקים וכי היה על החברה להתייעץ עם ועד עובדיה לפני קבלת ההחלטה בנוגע לפיצויים וכן לגבי החלטות עתידיות.

ראו:

OECD Guidelines for Multinational Enterprises: 2004 Annual Meeting of The National Contact Points, REPORT BY THE CHAIR, Meeting held on 14-15 June 2004 (<http://www.oecd.org/dataoecd/5/36/33734844.pdf>).

וכן:

OECD Guidelines for Multinational Enterprises: SPECIFIC INSTANCES CONSIDERED BY NATIONAL CONTACT POINTS TO DATE (June 2004) (<http://www.oecd.org/dataoecd/5/36/33734844.pdf>)

7. הגורמים הרלוונטיים בישראל

נקודת הקשר הלאומית, משרד התמ"ת, המנהל לסחר חוץ
רחוב בנק ישראל 5 ירושלים טלפון: 02-6662687 פקס: 02-6662941

איש קשר בישראל: מר אביחי לויט
טלפון: 02-6662687 פקס: 02-6662941
דואל: avichai.l@moital.gov.il
www.ncp-israel.gov.il

טופס תלונה

אל: נקודת הקישור הלאומית, משרד התמ"ת, המנהל לסחר חוץ, רחוב בנק ישראל 5
ירושלים (בפקס ובדואר, פקס: 02-6662941)
הנדון: בקשה לברור הפרה של קוד התאגידים

1. פרטי המבקש

שם משפחה:

שם פרטי:

שם הארגון:

טלפון:

נייד:

כתובת:

אי - מייל:

2. פרטי התאגיד שכנגדו מופנית התלונה

שם התאגיד:

כתובת:

טלפון:

3. **תיאור ההפרה:** (מועד ההפרה, מיקום ההפרה, איזה סעיף של הקוד הופר, רצוי לצרף לתלונה תיעוד של ההפרה, וכן פרוט והעתקים מתכתובת שנוהלה עם התאגיד)

.....

.....

.....

.....

בכבוד רב,

שם..... חתימה.....

1. למלא את הטופס לעיל.
2. לכתוב מכתב פנייה לנציג נקודת הקישור בארץ בו יוסבר מה היא סיבת הפנייה. המכתב צריך לכלול הסבר מפורט על ההפרה.
3. לצרף את הטופס, לכתוב מכתב ולשלוח אותו לנקודות הקישור הלאומית: רח' בנק ישראל 5 – ירושלים.
4. לאחר שבוע להתקשר לנציג נקודת הקישור ולוודא שהוא אכן קיבל את המכתב. אם התשובה חיובית, לשאול אותו תוך כמה זמן, לדעתו, יתבצע הטיפול בתיק.
5. במקרה שלא התקבלה תשובה במועד הקבוע, להתקשר שוב לנציג נקודת הקישור ולברר את סיבות העיכוב.
6. אם אז יש חשש כי הנציג לא עושה את עבודתו כראוי, קיימות כמה אופציות על מנת לקדם את הטיפול בתיק.
 - א. ניתן לפנות למשרד התעשייה, המסחר והתעסוקה ולהתלונן על ניהול כושל של פקיד המשרד. ראו www.moital.gov.il פניות הציבור
 - ב. ניתן להגיע לאחד מהמפגשים של ה"ועד המייעץ" של נקודת הקישור שמתכנסת מדי פעם ולהתלונן פנים מול פנים.
 - ג. להגיש אותה תלונה אך לנקודת קישור אחרת בעולם שיכולה גם להביע עניין במקרה.
- לדוגמא: אם לחברה הישראלית שמפרה את "העקרונות המנחים" יש חברת בת שנמצאת בהולנד, ניתן גם לפנות לנקודת הקישור ההולנדית.
7. בהנחה שאף אחד מן הפתרונות הללו עובדים, נותרת הזירה המשפטית. ניתן לתבוע חברה מסוימת אך לא בשל הפרת "העקרונות המנחים" אלא ע"פ חוקי מדינת ישראל.

ידידי כדור הארץ המזה"ת הוא ארגון ישראלי פלסטיני ירדני העוסק בבעיות סביבה חוצות גבולות במזרח התיכון. הארגון מקדם פתרונות לבעיות סביבה משותפות כחלק מהמאמץ לבניית שלום באזור. ידידי כדור הארץ המזה"ת הוא חלק מרשת הארגונים של ידידי כדור הארץ המורכבת מארגונים ב־70 מדינות. ארגון ידידי כדור הארץ פועל ממשרדיו בתל אביב, בית לחם ועמאן. הארגון עוסק בעיקר בנושאי מים, ים המלח, מפרץ אילת וההשפעות הסביבתיות של הסכמי חסר בינלאומי.

הקליניקה סביבתית של הפקולטה למשפטים בבר-אילן נוסדה בשנת 2001 על ידי ד"ר אורן פרו. הקליניקה כוללת בנוסף למפגשי הוראה, גם עבודה מעשית שבמסגרתה נותנים הסטודנטים סיוע משפטי בחינם לארגונים סביבתיים או עוסקים בפעילויות של חינוך סביבתי. הקליניקה מבקשת לשים דגש על הקשר בין בעיות סביבתיות ושאלות של צדק חברתי ולפתח את המעורבות החברתית של הסטודנטים בפקולטה. הפעילות של הקליניקה במסגרת הפקולטה מבטאת את החשיבות הרבה שאנו רואים בעידוד סטודנטים למשפטים לתרום לקהילה במהלך לימודי המשפטים. הקליניקה משתפת פעולה עם מספר גופים סביבתיים, כגון ארגון חיים וסביבה, החברה להגנת הטבע וידידי כדור הארץ המזרח התיכון. בשנתיים האחרונות הקליניקה הייתה מעורבת בשורה של פעילויות, ביניהן סיוע לעמותות כחול וירוק במאבק על שמירת חוף הים בעתלית, מתן חוות דעת משפטית לפורום למען תחבורה ציבורית בנוגע לזיהום אוויר שנגרם על ידי כביש חוצה ישראל.

קואליציית 'דרכים לקיימות' - קואליציית הארגונים הסביבתיים והחברתיים הוקמה לקראת ועידת כדור הארץ ביוהנסבורג, ומטרתה לקדם מדיניות בת קיימא בישראל.

ידידי כדור הארץ המזה"ת, נחלת בנימין 85 תל אביב
www.foeme.org 03-5605383
tamar@foeme.org

הקליניקה הסביבתית, הפקולטה למשפטים באוני' בר אילן,
רמת גן 52900 (עבור ד"ר אורן פרו)
perezoz@mail.biu.ac.il 03-5317084